

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Кокону Адыглары (черкеслиени) кюнү бла АЛГЫШЛАУ

**Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!
Сизни Адыглары (черкеслиени) кюнү бла
жюрегимден кызыу алгышлайма!**

Бу байрам, аны бла уа адыг этносуну тарыхыны баш мағаналы кезиуери байланыдыла, миллет энчиликни, ана тилни, маданияты эмда адет-төрелени саклауны, дуня, мамырлык эмда тюзюк кыйматланы жаклауны белгисиди, республикада жашаган халкларыни ниет жаны бла бириктиредиди.

Адыглары тарыхлары Россейни къадары бла кыаты байланыды. Адыгла Ата журтну тарыхыны жарык бетлерине кеслерини жетишилери бла жазылган ата-бабаларыны атлары бла, этген ишлери бла да ёхтемленди, Россей кырал адыг этнос айный барыр ючюн, аны энчи төрелери, тарых, культура эмда ниет хазнасы саклауны ючюн тамамлаган эмда этиле тургын ишлени багъалайдыла.

Ийнама, Адыглары (черкеслиени) кюнун белгилеу Къабарты-Малкъарны халкларыны арасында бу бек багъалы байлыкны, бир бирни ангылауны эмда хурметлеуно төрелерини, мындан арысында да кюлене барлыкларына себеплик этерикди.

Жюрегимден сизге саулык, мамырлык, ахшылык эмда монглык тежейме.

Адыглары юсюнден материалны
2-чи бетде окугъуз.

Саугъалау

Тийишлелеге — сыйлы грамотала

Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясында республиканы юбилейине атап кыуанчы халда «Къабарты-Малкъар кыуанчалы — 100 жыл» майдал бла саугъалау ётгенди. Аны юсюнден бизге мэрияны пресс-службасындан билдиргенди.

Быйыл Къабарты-Малкъар Республика кыуанчалы жюз жыл болганды. Ол хар юйюрге, мингле бла адамлага сыйлы байрамды. Жерлешлерибизни иш келлюлюклерини, усталыкларыны хайырындан бюгюнлюкде республика айныуно жолунда таукел барды.

Юбилей майдалланы бла сыйлы грамоталаны беруу жумушну толтурурга тюшгенин уллу кыуанча санайма. Саугъаланганланы тизмесинде республиканы социал-экономика жаны бла айныуна уллу кыйын салган, кеп жылланы ишлери жетишилми толтурган нальчикчиле болганлары уа бютюн ёхтемлендиреди.

Къонакъланы хар бирини юсюнден кеп айтырга боллукъду. Ала тюрлю-тюрлю белюмледе урунган, бизге юлюг кёрюзде келген чынтыт профессионалладыла. Бир кыуанч адам бюгюнлюкде да кыатыбызда ишлейди.

Барыгызга да жюрек ыразылыгымы билдирге сюеме. Республиканы, Нальчик шахарны да жашнай барганы сизни хайырыгызданды. Биз аны бир заманда унутурук туюлюбюз, -дегенди Нальчик шахар округну администрациясыны башчысы Таймураз Ахов.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Мадар

Гитче эмда орта бизнесге программаланы — учуз багъасы бла

РФ-ни Цифралы айнытуу, связь эмда асламлы коммуникацияла министрствосу гитче эмда орта бизнесге себеплик этиу программасын бардырып башлаганды. Аны мағанасы уа недеди десеги, энди аллай компанияла кеслерине керекли компьютер программаланы 50 процентге учуз сатып аламыкдыла. Бу амалны хайырын кёрюрге сюенгенге жаланда бир излем барды — ала гитче эмда орта бизнесни тизмесинде болурга керекдиле, дегенди КъМР-ни Экономиканы айнытуу министрствосунда.

Былай онглары Россейни информациялы технологияланы айнытуу жаны бла фонду береди. Проектни «Россей Федерацияны цифралы экономикасы» миллет проектни чеклеринде кыуангандыла. Учуз багъасы бла къаллай программа сатып алырга боллукъу юсюнден а фонду сайтында билликсиз. Аны адреси: <https://ppfrit.pf>.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазыраганды.

Тюбешу

Бирликни бла шуёхлукъну төрелерин кючлеген башламчылык

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Кокон** Черек районда «Таулада юбилей» атлы автопробегге кыатышханла бла тюбешгенди. Проектге КъМР-ни битеу районларындан 50-ден артык улоу кыошулганды. Аны белгиленген ызы Къашхатаудан башлап Жемталаны, Огъары Жемталаны, Ташлы-Таланы, Хаз-

дондуно эм Суканны жерлерини жоллары бла Огъары Малкъарга дери эм артха Къашхатауга болганды. Кыуанчулары Черек муниципал районну жер-жерли администрациясыды эм КъМР-ни Автомотоспорт федерациясыды. «Энтта да биригилюкге себеплик этген бир тюбешуно, автопробегни келечилерин алгыш-

лаганма. Аны кыуанганды деген башламчылыклары ючюн ыразылыгымы билдиргенме, ол бизге битеуда адам улуну кыйматларын, бирликни бла шуёхлукъну, Къабарты-Малкъарга эм Россейге сюемлеклини төрелерин кыатлап эсизге салганды», - деп жазганды Казбек Кокон тюбешу озгандан сора кесини Telegram-каналында.

Кыуанчалы жумушпа

Миллет ёхтемликни, мамырлыкъны бла келишиулюкню байрамы

Адыглары (черкеслиени) кюнине аталып Нальчикде Музыка театрыда кыуанчалы жыйылы болганды. Анга КъМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, Правительствоуно Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, министрле, депутатла, жамауат да келгенди. Кыуанчалы ишлеге тыш кыраллада адыг диаспораланы келечилери да кыатышхандыла.

— геополитика сейирле эм бирге ишлеуно мадарлары» деген конференция бардырылганын да билдиргенди. Ол Горчаков атлы фонду болушлугу бла кыуанчалы болганды.

— Быйыл биз Адыглары кюнун сезгизини кере белгилейбиз. Ол миллет ёхтемликни, тугъан журтубузда жашаганыбызны, халкыбызны айныуно, адепли тёлю ёсгенини кыуанчыды. Келир тёлюле да анга жарык тюбериклерине, Къабарты-Малкъарны кеп

халагъа да кыуанчалы жыйылыуға келгенлерине ыразылыгын билдиргенди.

Артистлени асламы кыралны

жарык концерт кёрюзгенди. Жыйылгандыла жаш жырчы **Заур Барагуновха**, Адыгейны сыйлы артисти **Артур Дышековха**, Муз-

Байрам бла жыйылганды Черкеслиени халкыла аралы ассоциациясыны таматасы **Хаути Сохроков** алгышлаганды. Ол бу кюнде Москвада Къабарты-Малкъарны 100-жыллык юбилейин белгилеуге аталган кыуанчалы ишле болганларын эсертгенди.

Адыглары кюнуну чеклеринде уа Къабарты-Малкъар кырал университетде «Россей бла Тюрк

миллетли юйорюнде кырандаш халкыла бла бирге мамырлыкда, келишиулюкде жашарыкларына ишкесиме, -дегенди ол.

Хаути Хазритович республиканы оюнуларын уллу кыуанчу КъМР-ни Башчысы Казбек Коконну таматалыгында бюгюнлюкде Москвада болганларын айтханды. Ол Татьяна Егоровага, Мусукланы Алийге, Мухамед Кодзоковха, баш-

ара шахарында республиканы культурасыны жетишилери баямлайдыла. Болсада Музыка театры сахнасына чыккандыла, теспеу коллективле да театры солисти **Жамал Теуновха**, миллет теспелени «Шагди» ансамблине эм башхалагъа кыарсла бла тюбегенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Хурметлеу

Казбек Кокон Цийкъанланы Мухадинге юбилей майдал бергенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Кокон** «Къабарты-Малкъар Республиканы кыуанчалы — 100-жыллык» деген эсгеруу майдалны жамауат кыуанчу Цийкъанланы Мухадинге бергенди. Аны юсюнден республиканы оюнулары кесини Telegram-каналында билдиргенди.

«Черек районнга жолоучулукну чегинде республиканы белгили жамауат эм дин кыуанчу Цийкъанланы Мамсурун жашы Мухадин бла тюбешгенме. Хурметли акъсакылыбызга «Къабарты-Малкъар Республиканы кыуанчалы — 100-жыллык» эсгеруу майдалны бергенме». Бирлешген Къабарты-Малкъар Мухадин Мамсуровичге ушаган таматаларыбызны, аланы кеслерин аймай ишлегенлерини, огурулуларыны эм низамлыкларыны хайырларындан жашнайды. Бизни жамауатха бюгюнлюкде юлюш кыошуп турганы ючюн акъсакалга ыразылыгымы билдиргенме, саулык-эсенлик, ахшылык, тауусулмазлык жашау кючкыары тежегенме», - деп жазганды КъМР-ни Башчысы.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствоуно
пресс-службасы.

Тырмашыу

2 бет

Эсе тутуу

3 бет

Тинтлеу

4 бет

Шахардан ёрге бара Къашхатауну баш жанында, бери онг кыюлда, артишледен башлап кеп назылага дери кеп айбат терек керибиз. Кырым наратла окуна бардыла анда. Хар терек кыуанчалысына кере кесича тюрлюдо. Бирлерини боулары башха, бирлерини уа — сыфатлары.

Айбат терекле

Ёмюрню бетлерин суратлада саклаган устас

Аллай адамла боладыла жашауда, кеслери кетсе да, ызлары ариу болуп, эсе тюше да, жюрек да, кез да жылыга тургын. Бу хапарны жигити аладан бирди — Жарашуяланы Магометни жашы **Мажит**. Аны жашау Ата журтха, халкына кыуанчу этерге аталган эди.

Жаш тёлюно ишлери жаны бла федерал агентство, Къабарты-Малкъарны Жаш тёлюно ишлери жаны бла министерствосу Нальчикде «Азимут» кыонак юйде семинар-жыйылыу бардыргандыла.

Регионлада жаш тёлю
политиканы айнытырга алганын

Жыйылуу

Онжетинчи сентябрь Саусузну кьорккыуу-сузлугуну битеудуния кюнюдо. Анга жораланып Нальчикни биринчи номерли шахар больницасында КЪМР-ни саулук саклау министри Рустам Калибатов кытышып брифинг кыралганды.

Саусузну кьорккыуу-сузлугу бек магъаналыды

Жыйылууда КЪМР-ни саулук саклау министри орунбасары Татьяна Аникушина бусагъатда медицинада саусузну кьорккыуу-сузлугуна аслам эс бурлуганын чертгенди. Акылбалык болмагъанлагъа, абаданлагъа больницада, амбулаторияда аслам эс бурулукъду. Алагъа препаратланы кыалай

де, кысхасы, багъуу иш бардырылган жерледе хар специалистни жуу-апплыгыны чеклери белгили болурга керекдиле, - дегенди Рустам Калибатов. - Сёз ючюн, бу проблемага хирург-ка кёз кыарамыны айттайым. Бир-бирде хирургла инструментлерин операция этген жерлеринде унутуп кыоядыла, арта адам кыйналып

пуксгъа кетсе,неда ауруп кълалса, башха адам аны орунуна ишлерге тийишлиди», - дегенди Мамжегова.

Инна Мамжегова хар медицина учрежденида тизгин бек магъаналы болганын да чертгенди. Сёз ючюн, Перинатал арагъа келген тиштуруаны сумкаларын алып, юсоне номер да жабышдырып, талкалагъа саладыла, алгын а ала коридорлада къланда болса да атылып, ётгенле алагъа абынып тургъандыла.

Дагъыда ол орус, малкъар, къларты тиллени билмеген саусуз келсе, Перинатал араны инглиз, тюрк эм башха тилледе сёлеширча адамлары болганын билдиргенди. Ала арада туруп турмайдыла, алай керек болгандай, мычмай жетедиле. Дагъыда аудиторла аппаратураны тинтедиле. «Битеу хайырланган оборудованиабызгъа кезиуден-кезиге уста келип, кыарап кетеди, бир зат бузулуп, ишлемей тохтап кългъынчы сакъламыз», - дегенди ол.

Брифингде саусузаланы докторлагъа соруула берирге эркинликлерини юсюнден да кёп айтылганды. Сёз ючюн, врач бир дарманны жаза эсе, пациент а анга дери башха дарманла да иче эсе, ала бирге келиширкимдиле - аны сорурга керекди. Ашха дерими огъесе ашдан сорамы ичерге керекди дарманны, унутуп кыойган эсегиз, не этерге керекди? Бу соруулагъа жууап бериу - врачны борчуду. Бирде дарманладан сора адам бютюн кыйналып башлайды, ол заманда да тюзюней докторгъа ашыгыргъа керекди, ол башха препаратла жазарыкды.

Брифингни ахырында Рустам Калибатов эм башха кыулукчула журналистлени сорууларына тынгылы жууапла бергендиле.

БАЙСИЛАНЫ Марзият.
Суратла авторнудула.

хайырланыргъа кереклисин тынгылы анылатыргъа керекди. Врач хар жазган дарманны неден болушургун эм аны хайырдан сора хатасы чыгаргъа болулгун айттыргъа борчуду. Бир-бир ауруулары эки-юч тюрлю амалла бла багъаргъа болады, саусуз аны барысын да билирге эм кыайсын сойсе да, аны сайларгъа эркинди.

Битеу дуняда бардырылган тинтиуле кергюздедиле: саусуз, аурууну юсюнден толу хапар билсе, аны хорларгъа теркирек кёлленеди. Кюреш да башлангъаны, кълларын бошлап кыойган адамны аягы юсоне салгъан бек кыйынды.

Рустам Калибатов хар дарманны да хайыры, хатасы да болганын чертгенди. Андан сора да, биреуге болушхан препарат башхагъа ахырысы да болушмазгъа болады, аны себепли кёп дарманладан жарашханы сайлагъан да тынч туюлду. Министр больницада хар саусузну эсепге алып, анализлени кытышдырмазгъа, бирини дарманларын башхагъа бермегзе, сакъ болургъа кереклисин чертип айтханды.

«Больницада, амбулаторияда, санаторийле

Эришуу

Хычинлерибизни кезиулю хорламы

Бу кюнледе Дондагъы Ростов кесини 273-жыллыгын белгилегенди. Байрамны чеклеринде кёп тюрлю концертле, фестивалъла да ётгендиле. Аладан бир терк жарашдырылган ашарыкъланы Street Food Russia гастрофестивалы болганды. Анга Россейден, Белоруссиядан да 40-дан аслам проектни авторлары кытышхандыла.

Сочиден, Краснодардан, Азовдан эм башха шахарладан келген

усталаны аш-сууларына жури багъа бичгенди.

Ростовчула да ол азыкъланы татыуларын сойюп кергендиле. Аланы араларында малкъар эм кыарачы хычинле да болгъандыла.

Ашарыкълагъа татымлылыкъларына, энчиликлерине эм терк жарашдырылуларына кере багъа берилгенди. Алай бла Россейни Юг жаныны бек иги ашарыгына уа жури чюгондюр башдан этилген малкъар хычинлени сангъанды. Аланы уа фестивалда Сочи шахардан келген «Малкъар хычинле» деген проектни иелери жарашдыргъандыла.

Бу эришуде хорлагъанла эм финалгъа чыкъланла да келир жыл Калининградда бардырыллык кезиулю фестивалгъа кытышырыкдыла.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Тарых

Россейни бла Кавказны араларында байламлыкълагъа себеплик этгенди

20 сентябрьде Адылганы кюнго белгилениди. Ол халкъ тарых кълдарында болгъан сынаулагъа кыарамай, кесини тилин, культурасын, адет-терелерин сакъланына жораланганды.

Бу байрам КЪМР-ни Башчысыны Указы бла, жамауат организацияла этген тилекле эсге алынып, 2014 жылда тохташдырылганды, кеси да солугу кюннге саналады. Бу заманны ичинде байрамгъа тубеуно терелери кыралгандыла: республикада тюрлю-тюрлю кыууанчы ишле, спорт эришиуле, жыйлыула бардырыладыла.

Сибирьен – министрге дери

Быллай кюн миллетни экономика, культура, социал жашауунда жетишимлени айтыргъа, халкъда айырмалыны, республиканы, кыралны да саулай айытыргъа юлюшлерин кыошханланы эсгериге тийишлиди. Биз а Россей империяны тарыхында энчи виз кыойган, бир неча патчахы заманында кыулукъ этип, аланы ыспасларына тийишли болгъан, алай бла уа Кавказны бла Россейни араларында байламлыкъланы кючлеуге себеплик этген адамны юсюнден сагъыныргъа сюебиз.

Черкасский тукумну келечилери, кёп заманны ичинде Россейге кыулукъ этип, атларын белгили этгендиле. Тобольскда воевода Михаил Яковлевични жашы Алексей (1680-1742 жж) Пётр Патчахны заманында Сибирь губернияны башчысындан, Анна Иоанновнаны кезиуенде Россей Империяны канцлерине дери ёсгенди.

Алексей Михайлович Черкасский Пётр Патчахны башчылыгында кыулукъ этгенди, быллай деменгиле адамгъа жууукъ болгъаны бла ёттемленгенди, жашаууну ахырына дери анга кертичи болганды. Анга этилген ышанылуыкълагъа уа ол Пётр Биринчини кыаршы жууугу – экиге айланган эгечи Агрелина Нарышкина бла юйор кыурагъаны да шагъатлыкъ этеди.

Алай ол насыпны сынамагъанды. Кыагъанакъ заманларында сабийлери, ызы бла юй бийчеси да аушаддыла. Экинчи ол Трубецкойла бла жууукълукъ алады – 15-жыллыкъ княжна Мария бла юйор кыурайды.

Санкт-Петербургну кыурулушчусу

1714 жылда Алексей Черкасскийни Россейни жангы ара шахары – Санкт-Петербургну - канцеляриясыны башчысына салыну юсюнден Указ чыгарылады. Ол кезиге уа Патчахны юйорю, сенат, дипломатла да ары кёчгендиле.

Нева черкени жагъасында Европада бек ариу шахарладан бирин кыурауда бизни жигитибизни кыйыны уллуду. Бир жылдан ол Петербургну обер-комиссары болады. Пётр Патчах анга шахарда къллай мекямла керюрге сойгенини, кыурулушну къллай бардырыргъа кереклисини юслеринден тынгылы буйрукъла берип тургъанды. Анга «...указыны, архитекторланы суратларын бузуп, бир адамгъа да кыурулуш бардырыргъа кыоймазгъа...» деген буйрукъ да бериледи. Ол кезиундо документлеринден белгили болгъаныча, Черкасский анга ышанылган жумушланы бет жарыкълы толтурганды, Пётр Патчах аны билдирилери, башламчылыкъларына ышанганды. Сёзге, 1715 жылда ноябрьде ол Выборг жанында тюкенле бла жашау журтла ишлетилгенлерин, Петербургда купецлеге бла усталагъа жерле юлешингенлерин, Адмиралтейство айрыкамда кыурулушланы юслеринден билдиреди.

Князь Черкасскийни башламчылыгы бла мырды жерле кыургъакъсытыладыла, архитектура

жаны бла сейир мекямла - Петергоф, Екатерининский, Монплезир, Шлиссельбург дворецлени - тышлары, ичлери жасаладыла. Ол Петербургда ачылган кирпич заводлагъа таматалыкъ этгенди, Выборг жанында гардемариноле госпиталь эмда школ кыурагъанды, Петропавлов къланы ишлетиуге кыатышханды.

Губернатор кыулукъларында

1719 князь Черкасский Пётр Патчахны Указы бла Сибирь губернияны таматасына салынады. «Сибирьни ючге бёлюрге, аланы таматарына салынган губернаторла, Сенат кыабыл керген вице-губернаторла, битеу шахарла да анга бойсундыла», - деп жазылады документде. Алексей Черкасский заманына кере бай адам болганды, ол кертичилиги, улутха алмагъаны бла белгили эди кыралда. Аны бу ышанларын эсге алып чыгаргъан болур эди патчах бу оюну, баам. Сибирьни алгынныгы таматасы князь Гагарин а улутха алып, атын аманган чыгарганы ючюн эркин этилгенди бу кыулукълардан.

Сибирьде ол беш жыл кыулукъ этеди. Андан кыайтхандан сора патчах анга стат советник чыны саугъалайды. Алай юйоне кыайта, жолда ол кый-

ын ауруйды. Москвагъа жетгенденде уа Пётр Патчах ауушханыны юсюнден буттууу хапарны биледи.

Кыралгъа энгъа керек эди

Екатерина Биринчини, Пётр Экинчини заманларында Алексей Михайлович партиаланы, патчахха жууукъ адамланы араларында кюрешге кыатышмай, юйорю бла тынч-ырахат жашау этеди.

Алай аны сынау, кыурачу фахмусу кыралгъа энгъа керек эдиле. 1726 жылда Екатерина Биринчи анга кезиулю чын бердиреди эмда Сенатха келирге буюрады. Ызы бла ол жашырын (тайный) кенгешчиге салынады.

Анна Иоанновнаны Патчахны жерине киргенинде да Алексей Михайловични кыошумчулугу барды. Душманларыны жанын алмагъаны ючюн Анна Иоанновна анга тюрлю-тюрлю саугъала, чынла береди. Ол Бийик жашырын советни жангы кыуумуна кийириледи. Андрей Первозванныйни эм Александр Невскийни орденлери бла саугъаланады.

Алексей Михайлович башха белгили кырал кыулукълары бла бирге артыкъла магъаналы политика оюнулары чыгарыугъа кыатышханды. Сёзге, Франция бла Россейни араларында союзу кыурауну (1732 жыл), Англия бла сатыу-алуу байламлыкъланы юсюнден келишимни (1734 жыл), Тюрк бла уруш башланса, Россей, Австрия, Польша кыллай мадарла толтурукъларына жораланган конференциягъа (1733 жж) эм башхала.

Алексей Михайловичке ыразылыгыны билдире, Анна Иоанновна аны канцлер чыннга тийишли кереди. Ол а шёндюго заманда тыш кыралланы ишлери жаны бла министрге тенгди.

Елизаветаны ышангъылы адамны

Пётр Биринчини кызы Елизавета кыралны Патчахына киргени Алексей Черкасскийге артыкъла кыууанчы иш болганды. Елизавета Петровна уа анга атасыны керти нёгеринеча кыарагъанды. Ол Сенатха кийириледи, кырал чыны сакъланады, ол угъай, Анна Иоанновнаны двореци саугъагъа бериледи.

1742 жылда Елизавета Петровна Патчахны кыулугуна киргенине аталган кыууанчы ишле болурга керек эдиле. Алай Алексей Черкасский кыйын ауруп, ары баралмайды. Тарыхчыла жазгъанларча, экинчи кюн саусузну кере Россейни жангы патчахы кеси келген эди.

Ол жыл ноябрьде Алексей Черкасский кыйын ауруудан ауушады. Ол Москвада Новоспасский монастырьде басдырылганды.

Юйорю

Башында сагъынганбызча, Алексей Черкасский Мария Трубецкая бла юйор кыурагъанды. Тарыхчыла жазгъанларча, ол ариу, сойдомлю тишируу эди. Аланы жангыз кызылары Варвара Россейде бек бай кызыладан бирине саналганды, аны белгили тукумладан кёп жаш адамла тилегендиле. Болса ол граф Пётр Шереметьев бла юйор кыурайды. Шереметьевлени кемсиз байлыкъларыны юслеринден хапарла уа бюгон да жорюйдюле.

Фатима ТОКОВА хазырлагъанды.

Тырмашыу

Айбат терекле

Шахардан ёрге бара, Къашхатауну баш жанында, бери онг кюлда, артишледен башлап кёк назылагъа дери кёп айбат терек керёбиз. Кырым наратла окъуна бардыла анда.

Хар терек кыумалысына кере кесича тюрлюдо. Бирлерини боюлары башха, бирлерини уа – сыфатлары. Беш-алты метр бийикликлери болганда уллу юйлени да керёбиз, аланы кыатларында гитче зыгытла да бардыла.

Битимлени асламысы жашил боюулду. Алай аланы араларында кюмюш бетли назыла да бардыла. Чууакъ кюн ала кюн таякъларындан жылтырагъан окъуна этедиле. Тебегнге ушап тегерек ёсгенлери да бардыла. Бирлери уа ёрге чукуйла. Биз юйренгенбиз кеси-бизде ёсген жашил наратлагъа,

назылагъа. Мында уа аланы кёп тюрлюлери бардыла. Бир-бирлери тышындан келтирилгенлери ючюн тауча атлары жокъду, алагъа айбат терекле деп кыоябыз.

Шёндю быллай битимлени ар-башларында, солугъан жерлеринде салыргъа сойгенле кёпдюле. Ол да кыалай эсе да адет-тере бола башлагъанды. Андан сора да, аланы шахарлада уллу юйлени алларында, орамлада орнатадыла. Ариулыкълары ариулыкъларына кыошаддыла. Бу битимлени алгын кырал организацияла ёсдюре эдиле. Биогюнюкде уа алай ишни тындыргъан иели молкле бардыла. Аладан бирини таматасы Ботталаны Суфиянды. Бизни бла ушагъыбызда ол быллай дейди:

– Ишни башлардан алгъа аны тынгылы билирге керексе. Былай

кырасанг, терек ёсдюргени не кыйынлыгы барды деге болулукъду. Алай бир терек ёсдюрген да алай тынч туюлду. Алгъа аны топурагын жарашдырыргъа керекди. Андан сора урулгун неда буттагын орнатаса. Сора дарманн, сууун бергенлей тураса. Бирде семиртичле да салабыз. Ол келишип, ёсюп тебиресе, бир уллу ишни битдиргенча, бек кыууанаса.

Тереклени юслеринден айтханда, бир жылдан башлап тогъуз-он, онбеш жыл ёсдюрюлгенлери да бардыла. Бир-бирлери терк ёседиле. Сёз ючюн, наратла. Назыла уа, бютонда кёк назыла, аладан иги да акъырын. Сора бийикликлери бир, эки метр болса, аланы битеу ариулыкълары ол заманда керёнеди.

Суфиян бу ишни жыйырма жыл мындан алгъа башлагъанды. Ол кезиге мюлк иеси мингле бла терекле ёсдюргенди. Кыралыбызны кёп шахарларындан келип аладыла аланы, ол санда ара шахарыбыз Москвадан, Ростовдан, Грозныйден. Бу кюнледе уа Белгородха жюз бла жарым терек ашырыргъа деп турадыла. Аланы элтирге беш-алты уллу машина керек болулукъду.

–Тереклени асламысында жаз башында бла кюз артында аладыла. Алай уллу кыурулушла баргъан жерде жайда да терек орнатыргъа тюшеди, -дейди Суфиян, хапарын андан ары бардыра. –Ол заманда биз аланы теренирек, кенгирек кызып, алыуучулагъа алай беребиз. Алыкъла бизни терекле бир жерде ёсмей кыалгандыла деп тарыгъуу келмегенди. Алгъа жыллада алыуучулары кеси-биз излей эдик, энди уа дайым алыуучуларыбыз бардыла. Ала бизге ышанадыла.

тереклени кызып, сатаргъа хазырлай тура эдиле. Ала уа бири биринден ариула: кёк, жашил назыла, наратла, башхалары да. Къайсысына кырасанг да, омакъ. Бир сёз бла айтханда уа, ишинги билеп, кёл салып бардырсанг, аны бети да чыгъады, хайыры да болады.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Ачылыу

Бу кюнде Нальчикки биринчи номерли школ интернатунда, «Шендьюголю мектеп» федерал проектн жашауда бардыра, «Доброшкола» кыуанчы халда ачылганды. Башача айтханда уа, саулуклары эмда айнуулары бла байламлы энчиликтери болган сабийлеге школда бирси жашчыкыла, кызычыкыла бла бирге окыурга, кыол хунерге тыоюнорге да коррекциялы эмда төре битеулю билим берген мектептеге бла садиктеге деп жарашдырылганды.

Россейде «Билим берии» миллет проектн мурдорунда «Доброшкола» федерал проект 2019 жылда кыуалганды. Ол саулуклары эмда айнуулары бла байламлы энчиликтери болган сабийлеге школда бирси жашчыкыла, кызычыкыла бла бирге окыурга, кыол хунерге тыоюнорге да коррекциялы эмда төре битеулю билим берген мектептеге бла садиктеге деп жарашдырылганды.

Жангы араны ахшы онглары

сей общественны бизни регионда бёлююню таматасы Владимир Варитлов, Россейни УФСИН-ни КМР-де келечиси, подполковник Мурат Маршенкулов, «Эльбрусид» фонду башчысы Аналаны Марат, ООО «Строймир» кырулуш компанини директору Эдик Болотоков, «Союзмонтаж» фирманы таматасы Абубкар Вагидов, «Колт» ООО-ну генеральный директору, школга сагынылган проектни мардаларына келиширча ремонтну бардырган подрядчик Уналаны Аслан, ата-анала, бирсиле да кыатышхандыла.

Кыонакбай интернат-мектепте ол кюн жыйылганы барысын да Анзор Клишбиевич алгышлаганды. Ол бу проект республикада кесини хайырын берлигине ышанганын айта, 2024 жылга дери (проект жабылгынычы) дагыда жер-жерде аллай арала болурча кыайгырырга тийишлисин аныглатханды. Бююнлюкде сабийлеге, бютунда саулукларында кыйналганла, жалаңда билим бергенден сора да, аланы артда жамауат ичинде жашауларыны, кыадарларыны кыалай болукларына эс бурулганын чертгенди. Ол жаны бла кыараганда, бу проектни магнанасы теренди, дегенди.

хайыры бла ачылган онгла мектептеге жорюялмаган жашчыкыланы бла кызычыкыланы да дистанцион халда хунерге тыоюнорюрге амал берликтерин белгилеп, мындан арысында да устазлага, ата-аналага, сабийлеге да саулук, жангы жетишимле, тэзюмлюк да тежегенди. Окыучулары бла аланы ёсдорунени, юйретгенени бирси кыонакыла да алгышлагандыла. Шёндюго дунияда, бер не да кечеден тангга терк окуана тырлене барган заманда, былай проектле жашауда бардырылганларыны, бизни билим берген махкемелерибиз да, башхаладан артха кыалмай, аланы хайырланганларыны ахшы шартха санагандыла. Сабийле кеслери жаратхан зат бла кюрөширге, аланы ишчи усталыкыла тыоюнорюрча онг чыккыны да.

сагынылган мастерскойлада сабийле сурат алырга, видеосёмкала, мекямлага ремонт этерге, быстыр тигерге дегенча хунерлеге юйрениридиле. Бу проектни башламчылары былай усталыкыладан аныгылаулары болганла жашауда кеслерины башлары кечиндирчи иш тапмай кыалмазлыкларына ышанадыла.

агнозлары болганларында (ахырысы бла да кермегенден неда эшитмегенден кылганлары), ала бир бирлери бла класс болурча этгенлерин да аныгылатханды. Юч жылдан бери алада ишленгенлерин, бююнлюкде былай (коррекциялы) алты класслары барлыкын айтханды. Бу иш алага эм алга жангы болганын, алай эсе да, кесини хайырын бергенди да. Мындан арысында уа ала, онглары игиленгенени себеби бла бютунда келенип ишлериктерине ышандырганды.

Алай бла интернат-мектепте «Мекямланы жумушлары жалчыхан ишчи», «Тигуу иш» мастерскойларына бла окуу эмда сабийле бла энчи коррекциялы дерслени бардырган кабинеттерине, библиотекасына да 7 949 798,00 сом багыасы (федерал бюджетден) обрודование алыннганды. Республикалы бюджетден ырысыгыла уа тогузу отуу, ол санда юч мастерской да, коррекциялы окутууну бардырган кабинетте, китапхана да шёндюголю сурамлага тийишлиликте тапландырылгандыла.

Сагынылган проектни мураты билим беруу махкемелени инфраструктураларын игилендируону юсю бла, башача айтханда уа, шёндюголю обрודование бла жалчытып, окутууну эмда юйретиуну игилендируону жангы амаллары кыурауду.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.
Суратланы **Артур ВОЛОГИРОВ** алганды.

Эсептүү

Ёмюрню бетлерин суратлада сакылаган устаз

Алай адамла боладыла жашауда, кеслери кетселе да, ызлары аруу болуп, эсге тыоше да, жюрек да, кёз да жылыта турган. Бу хапарны жигити аладан бириди – Жарашыулары Магометни жашы Мажит. Аны жашауу Ата журтха, халкына кыулук этерге аталган эди.

Мажит 1922 жылда Чегем аузунда эрттеги элибиз Булуңгуда тууганды. Ол акылбалыкы бола башлаган заманда тамам кыара халкыны жарыкландыруу кенг жайылган кезиу болуп, Совет власты ахшылыкы бла школда, ызы бла Ленинчи окуу шахарчыкыда билим алганды. Эсгерилерине кёре, ары 1938 жылда Чегем аузундан жыйырма жети сабий ийген эдиле. Мажит анда педтехникумда окууганды. Андан сора, тууган элине кыайтып, анда устазлык этип турганды. Географиядан устазла жетишмегенден, андан дерсле бергенди. Ма ол замандан окууна, ары дери республикадан тышына чыкмаса да, ол илмуга жаратылган сыймеклик аны жюрегинде ёсе барганды. Улуу Ата журт уруш башланганда уа, ата журтну кыоруулай, фашисте бла кызауат эте, дуняны узак элтген жолларында айланганды.

Улуу Ата журт уруш башланганда, Мажит ары чакырылганды. Ол ал замандагы кыйын кюнде Грозныйге бла Бакуга ётерге жол излеген жауну тыярга аслам кюч жыйганды, аны 115-чи атлы дивизионы кыурамына ийгенди. 1942 жылны жайында Жарашыулары Мажит Мартыновкада, Донну тыозлеринде да душман танкыла кыажу кызауатха кыатышханды.

Айхад да, кыйын эди аланы тыйган, окь алмаган, от жаудура келген танклары тыяр ючюн, околлада турган совет аскерчилеге алага гранатала атарга тыоше эди. Ол жигитлини этерге соелгенени да бир кыуаууну автомат очердегле сакылай эдиле. Ма алай болумга тыошгенди Мажит биринчи сермешледе окууна. Бизни аскерчилени душманга кыажу саулуктары артык аламан болмагыны себепли, душманын жолун кесген тынч болмаганды.

Мажит дагыда кыалмык тыезде уруш этгенди, Донбассны азатлауга кыатышханды. 1943 жылны кюзюнде уа Днепрни жагыларында сермешгенди душман бла. Ол жылда октябрьни ахырларында Калининка эли тийресинде уа ауур жаралы болганды. Анга Горжюде госпитальда бакыгандыла. Ызы бла аны Энгельс шахарда авиамеханикени курсларына жибергенди. Студент жылларында аэроклубха жюрюген жаш лётчикле школунда самолётлада электрооборудование жаны бла механик усталык алганды. Алай бла аскер аэродромлада механик болуп ишлеп башлаганды. Аны ол керекли жумушу 1947 жылда апрельге дери барганды.

Гвардияны тамата лейтенанты Жарашыулары Мажит сермешледе этген кишилиги ючюн Улуу Ата журт урушуну биринчи даражалы ордени, «Жигитлиги ючюн» деген эки майдал бла саугуланганды.

Улуу Хорламга алай бир юлюш кыошхан жаш, аскерден эркин этилгенден сора, юйюрюн Кызыл-Кыяда тапханды. Атасы Магомет, анасы Абидат, ыннасы Жулдуз, эгечи Шахидат да анда ёлгенди. Алай бла Мажите ызындан келгенлени – Азианаты, Бузжигитни, Зуфарны, Ануарны кыайгыларын кёрюрге тыошгенди. Ала бары да, ким да сый берирча, огурулу адамла болганларында аны кыйыны кёндю.

Кёчюнчюлюкде да жашау тохтамаганды, ата журтдача жарык бармасала да, тойла, кыуанчла да болгандыла. Жарашыулары Мажит бла Чыпыкыла Зайнаф анда 1949 жылда юйор кыурагандыла.

Ала бирге элли беш жылдан артык жашагандыла. Анда, Кызыл-Кыяда, мында да устазлык этип тургандыла. Кёчюнчюлюкден ата журтуну кыайтхандан сора, экиси да биринчи он жылы тууган элдеринде школда ишленди.

Ала бери кыайтхан заманда, 1957 жылда 25 майда, элдеринде оюлган школга тыз да аллай, башлары алынган юйлеге келгенди. Жол болмагыны себепли, Нальчикден болушлык кёп сактарга тыошгенди. Устаз юйюрюн эсгерилерине кёре, элде бир бек огурулу адам жашаган

ды – Махытланы Дауут деп. Сабийле окуудан кыалмазча, ол кесини юйюню эки отуун берип, Мажит терезе, эшик салып, печь ишлеп, аны жашар халга келтирип, ноябрь айдан башлап, булуңгучу сабийледен оналтысы анда окуугандыла биринчи жылда. Кыалганла уа артда кыайтхан эдиле. Башланган школну мекямын экинчи жыл тап этгенди. Мажит школда директор болганды, Зайнаф а завучу кыулугун толтурганды. Таматарак сабийле орта школ болган Тёбен Чегемге жюрюгенди.

Мажит бла Зайнаф, сюрюнден кыайтхандан сора, ишлей турганлай, экиси да Кыабарты-Малкяр кыарал университетни малкяр тилден бла адабияттан бёлююню бошагандыла. Мажит дагыда Орджоникидзени пединститутунда география жаны бла да билим алганды. Ол сабийлени спорт, туризм жаны бла юйретиуге да эс бурганды. Школда, ол чакырып, Моторин В.И. аскер патриот дерсле бергенди, от тыоюде болушук этуу курсла ачханды. Сабийле эришиуге барган жерлеринден дайым хорламла бла кыайтып тургандыла. Аланы асламысы бийик билим берген окуу юйлеге кыйналмай киргенди.

Школда ишени алай аламант кыураганлары кёзге урунуп, окуу, билим беруу системада ишленген таматала бу эки адамны Акь-Сууда школда ишлерге чакыргандыла. Ала угзай демегенди – бам, сабийлери жете келе эдиле да, алага шахарда окуурга керек болганын эсге алгандыла. Мында Мажит географиядан дерсле бергенди, Зайнаф а школда алга окуу жаны бла завучу, ызы бла директор болганды.

Ала юч аламант сабий ёсдоргенди: Лейла – врач-терапевт, Айшат – математикадан устаз, Малик – инженер-техник.

1978-1979 жыллада бизни курсубз практиканы Акь-Сууну школунда ётдорген эди. Ол заманда таныганма Жарашыулары юйюрлерин. Биз, жыйырма кыыз, тошген эдик аланы кыолларына. Хар бирибизге бирер аруу ат атап, алай ача эдиле ала устазлыккы таскаларын бизге.

Жарашыулары, солууга кетгинчи, Акь-Сууда онбешинчи номерли школда жыйырма жылдан аслам заманы урунгандыла. Билим бериеде жетишилери ючюн Мажитге «Халкыга билим берууну отличниги», Зайнафха уа «РСФСР-ни сыйлы устазы» деген даражалы атла берилгенди.

Жарашыулары Зайнаф солууга кетгенден сора, Билим беруу министрствода лабораторияны таматасы болганды. Ол «Кыарачай-малкяр фразеология» деген темада кандидат диссертациясын кыоруулаганды. Окуу методикалары санамай, алты китап жазганды. Аладан бек улуу иши «Кыарачай-малкяр фразеологияны сёзлюгу» эди. Ол тил илму жаны бла кыаллай улуу кыошумчулык болганын сёз бла аныглатхан кыйынды. Айхад да, жашау нёгер Мажит алай онг бермесе, юйор тутхан тишируу ол жетишилери болдурамаз эди. Ма алай бир бирни билип жашагандыла ала.

Жарашыулары Мажитни халкына кыулугу аны бла бошалмаганды. Сау болсон, ол элин, жерлештерин суратлауга алдырып, халкыбызны аламант тарых бетлерин эсде кылдырган. Бюгюнде аны жашы Маликте Булуңгуда атасы алдырган суратлары саны минген асламды. Ол а улуу ниет байлыккы барыбызга да.

МУСУКАЛАНЫ Сакитан.

Ушак

«Ич дуниянгы тазалыгын табалсанг, ол кыадар кесинге игиди»

– Сайлаган усталыгын заууклык келтирин сие эсенг, аны сагыш этип сайларга керексе, – дейди психолог Таппасханланы Жаннетага. Биринчи усталыгына кёре ол юристди. Моксвадагы финанса-юримединский университетни бошаганды. Анда окуп бери кыайтханды, тыоюнлюк ызы бла ишленген прокурор болурга сие эди. Алай, Нальчикке кыайтып, ишге кирирге барганында, прокурор кыулукыда жашауга, болумлага кёре ишлерге кереклисин аныглатадыла. Болсада Жаннетага болушлыккы аныс келеди. Ол кызына бошунлай олтуруп турурга жарамганын аныглатып, жангы усталык алыуну кыайгысын кёрюрге таукеллендиреди.

Жаннета бир кесек сагыш этип, жалаңда заууклык келтирирге сюйген усталыккы сюйгенин аныглайды.

– Бююнлюкде, психолог болуп юч жыл ишленгенден сора, ол кезиуде не сюйгенин аныгалап, айтханын манга бек болушханын билеме. Адам улу кыаллай мураты болганын, не сюйгенин толу сезмесе, алга атыламайды. Ол бек магнаналы затды. Аны унутмагызы, – дейди специалист.

Кюнлени биринде Жаннета психология бла байламлы бир профессорну статьясына тубейди. Бир кесек адвокатны болушлыккы болуп ишленген кезиунде анга аманлыккы психологияларыны юсюнден кёп материал окуурга тыошген эди. Специалистлени ахыр сёзлери да анга бек сейир эди окуурга. Алай адамла

бла аманлыккыла бир болмаган анылар эсге алсаг а, кызыны алда кёп сейир сакылай эди.

Ол ыз бла билим берген бийик окуу юйледен ол Москвада Психонализи институтун сайлайды. Ары Жаннета экзаменлени да жетишимли берип киреди. Бир нечча айда а ол аны бошарыкыла. Диплом ишини темасына уа ол «Диннге берилгенлени психология энчиликтери» деген теманы сайлап, аны тинтеди. Келир жыл январьда ол аны кыоруулауга хазырланады.

Психолог бла бу мени биринчи ушагым болганы себепли, бююнлюкде былай тырлюо специалистге жорюу Нальчикде айныпмыды, аны болушлугун излегенде кёпмюдуле деген соруула манга бек сейир эдиле.

– Билемсе, мен оюм этгенден, бююнлюкде адамла психологга тиш докторгача уялмай жюрюрге керекди. Жашау бек терк тырленеди, жарытхан затла да асламдыла. Адамла уа аллай затлага бирча тэзалмайдыла. Бирле кыуактарына да алмаган жангылыкка экинчиле бек жарыйдыла. Кёп зат аллайлары депрессияга окууна кийиреди. Аны себепли тийишли специалистге барууну айыпха санамай, жюрек тынчыккы юсюнден сагыш этуноу магнанасы уллуду, – дейди ушак нёгерим.

Жаннета психологияда когнитивно-поведенческая терапияны (КПТ) сайлап, ол ызда ишлейди. КПТ бла кюрөшгенлени ассоциациялары да келечисиди. Анга абаданланы, сабийлени да ич ду-

ниялары бла шагырейлени, алада болган жарыулары ачыккылап, болушлыккы беруу бек хычыуунду. Юч жылны ичинде ол 300 адамга болушлыккы тапдырганды.

– **Жаннета, санга келгенлени араларында уа эр кишиле бармыдыла?**

– Хау, тишируулары бла эр кишилене санлары тенги дерге окууна болушлыккы. Кёп болмай иги да уллу кыулуккада ишленген биреу келген эди. Бююннюг болууна да кыарамай, сабийликден келген жарысуу анга тынчыккы бермей эди. Юйюрте ала эки кыарындаш боладыла.

Ата-ананы эси кыачан да ол биринде эди, айтханына кёре. Мынга уа сен эршика, кыуакларың да уллудула деп, жюрегин кыйнай эдиле. Сора ёсюп, жетишимли болганына да кыарамай, ма ол гитчелигинде эшитген сёзлери аны бек кыйнагандыла. Кыачан да тенгерини артарында сюелтирге сюйгенди. Нек дегенде анасыны «эршика» дегени мыйысына сингип, анга башхалача жашарга онг бермей эди.

– **Кёп заман алганмы эди аны ол сезимден эркин этуу?**

– Хау, бир кесек асламырак заман керек болганды. Жарысууга, ата-анала сабийлерин ёсдорюуде уллу халатла жиберди. Жарамайды сабийни биреу бла да тенгелдире. Ол кыаллай эсе да, ма алайла сюерге керекди. Иги окууганы, ариучук болганы ючюн угзай.

– **Биринчи ишчи кюнюнг эсинде миди?**

– Хау, бююнча эсимдеди. Па-

циент келир заман жете келгенде, жюрегим терк-терк ура башлайды. Сагытха кыарап, такыйкыларына санай эдим. Болсада билимим жетеригине уа азда ишекли той-лю эдим. Ол тишируу бла бир бирибизге кыарап олтурабыз. Сора жорукла бла тийишлиликде ушаккы башлайма. Мында айтылган хапар жалаңда экибизни арабызда кыаллыгын да аныглатама. Жарысууга, ма ол кезиу закон бла тохтадырылырын бек сюеме.

Москвада преподавательлеримден бири бу соруу бла кыаты жюрөшкенди. Андан сора да, хар психолог терапияны ётерге борчлуду. Мен кесим да ётгемне. Эки-юч айда бир кере бир бирибизни тинтиуге айланым. Ол бек керекди. Психология айны барады. Биз да аны бла бир атламда болурга керекбиз.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Тинтипле

Регионлага жаш тѐлю политиканы айнытырҕа алланып

Жаш тѐлюню ишлери жаны бла федерал агентство, Къабарты-Малкъарны Жаш тѐлюню ишлери жаны бла министрствосу Нальчикде «Азимут» къонакъ юйде семинар-жыйылыу бардырҕандыла. Анга округда жаш тѐлю политикаҕа жууаплы власть органланы, жаш тѐлю эм сабий араланы, коммерциялы болмагъан организацияланы, усталыкъ билим беруу учрежденияланы, волонтер кымылдаулары келечилери кыатышхандыла. Семинарны борчу жаш тѐлю политиканы бириккен эм айныгъан экосистемасын кырап, аны тынгылы толтуруу ючюн регион командаланы айыруу болгъанды.

Семинарда Росмолодѐжну иши бла теренирек шагырейленирге, аны юсюнден бютюн кѐп жаш адамҕа билдирге да онг чыккыгъанды. Айшат Нажмудинова айтханыча, жаш тѐлю жамауатны уллу кыаумуду, алай ала аны кесеге бла ишлейдила. «Уму-тубуз артыкъ тири болмагъан адамланы да, ала кыралыбыз берген амалланы юслеринден

Росмолодѐжну регионла аралы байламлыкыла жаны бла бѐлюнюню баш специалист-эксперти **Айшат Нажмудинова** билдиргенича, жыйылыуҕа округну жети субъектини келечилери кыатышхандыла, ала, кыаумлаҕа юлешинип, федерал экспертлени бла модераторланы башчылыкларында ишлегендила. Жыйылыуу кезиунде жаш адамла бир бирлерини сынамларына юйренгендила,

кеслерини регионларында жаш тѐлю политиканы тинтип, башламчылыкыла этгендила. Аслам эс жаш тѐлю кымылдаулаҕа бла организациялаҕа болушлук эитуге, жаш адамлаҕа усталыкъ сайлауу, ишлеринде жетишимли болурча себеплик этуноу амалларын излеуге бѐлюннгенди. Андан тышында, ала презентацияла кѐргюзтгендила, кеслерини проекттерин да кыруулаҕандыла.

толурак билерча, жашауда кеслерини жерлерин табарча, кесибизге кыошарҕады. Аны ючюн бизде федерал модераторла бардыла, ала Универсиадаҕа бла дунияны чемпионатына волонтерланы хазырлаҕандыла», – деп кыошханды ол. Жыйылыуу ачылыуунда республиканы жаш тѐлюню ишлери жаны бла министри **Азамат Люев** бююнлюкде кыралда

«Ич дуниянҕы тазалыгын табалсанг, ол къадар кесинге игиди»

Ахыры. Аллы 3-чо бетдеди.
– Кѐп болмай сен «Тишируулары клубун» да ачханса. Аны юсюнден айтсанг эди.
– Клубну ачханымлы бир ненча ай болады. Аны кырагъаным баш мураты тиширууларыбызга болушуду. Ары аланы хар бири да кыайгы этдирген соруулары бла келедила. Тубешуулары биз Нальчикни тюрлю-тюрлю кафелеринде этедиле. Ол жыйылыуҕа кыатыштырҕа суйген алгъадан жазылырҕа керекди. Нек дегенде жерле алай кѐп болмайдыла.
Сора, чай да иче, бир билерчи бла да таныша, ала юйюрлеринде терк-терк тубеген жарсыулары юслеринден, сабийлери бла араларында болгъан кыаулаҕаланы, кыайын аналары бла байламлы кезиулени да тинтип, сорууларына жууапла аладыла. Башкала эшитирлерин суймеген жарсыулары болгъанла уа консультацияҕа жазылып, офисге келедила.
Сен ариу, омакъ да болгъанлыкыҕа, жорек тынлыгын болмаса, чакмайса, айнымайса, сени бир зат да кыуандырмайды. Аны себепли, ич дуниянҕы халин игилендирсенг, ол къадар кесинге игиди.

– **Жаннета, бююнлюкде кѐплени жарсытхан затладан бири Интернет бла байламлыды. Былайда эки жарсыуу белгилерге сюеме. Биринчиси, сабийле анда кѐп заман этдюргенлери бла байламлыды. Экинчиси уа, кюн сайын эшитген, кѐрген информациябыз кѐплени психикаларын бузады. Бу затланы юслеринден не зат айтырҕа боллукса?**
– Бююнлюкде мени окутхан белгиле алимле окуна ма бу сен белгилеген темала бла байламлы бек апчыйдыла. Нек дегенде жашау тюрлене барганы бла байламлы, сен сабийни шѐндююлю технологияладан толусунлай кери этип кыоалмайса. Этсенг да, терс боллукса. Былайда, мен ангылагъандан, жаланда сагайт марданы тохташтыруу керекди. Дагында сабий бла сѐлеширге, ангылатырҕа борчлудула ата-анала.
Абаданланы юслеринден айтханда уа, ала жаланда осал информацияладан угъай да, ариу суратладан, видеоладан да депрессияҕа кетерге боладыла. Нек? Аллаи халны баш сылтауу адам улу бир кезиуде айнырҕа, ѐсереге суймей тохтаудады. Сора, Интернетге кирип, биреуну кесинден иги жашагъанын

кѐрсе, тыш кыралда солугъанын кѐрсе, жашаудан тунюлюк кыалады. Ауруу да андан чыгъады.
Сѐз ючюн, шѐндю манга бир тишируу жюриюду. Сау кюнюн Интернетде этдюреди, ариу, бай жашауу бла байламлы суратлаҕа бла роликлеге кыарал. «Мен кесими мутхуз жашауума кыайтырҕа суймейме. Нальчикни орамларына чыкксам, кѐлюм аман этеми», – дейди ол. Айтылган зат баш сѐзле туююлдуле, аны хали кертиси бла да алайды шѐндю. Алай Нальчикден тышына кетип, ариу жашауҕа батар ючюн а, сен не этгенде деп соргъанымда, ол: «Не этерге керекме мен а?» – деп жууаплайды.
Ушагыбызны кезиуюнде ачыкъланганга кѐре, ол суратланы салган адамны клиентим ѐлтюрюге суйгенин букьдурмай айтады. Болсада таныгъан а этмейди... Аны айтханын, шѐндю Интернет кѐплеле тюрлю-тюрлю ауруулары кызгъайды. Аланы барысына жууапла тапхан тын туююлду. Алай психолог усталыкыны сайлагъан эсенг, ол сени борчунг болгъанын унутмазга тийишлиди.

Чекчипле

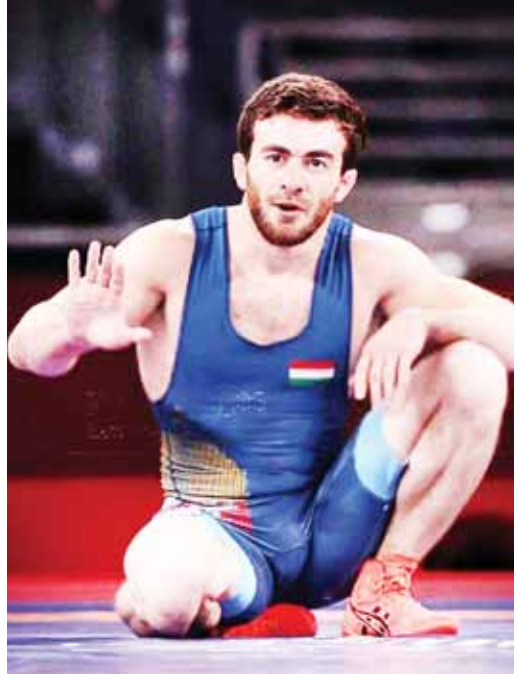
Ата журтха кертичиликни юсюнден айтхандыла

«Россеини Жигитлерине тенг бол» проектни чеклеринде РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Чекчи управленийында тубешуу болгъанды. Бу жумуш РФ-ни Саутланган кючлерини офицерлерини «МЕГАПИР» ассоциациясыны КъМР-де бѐлюнюню башламчылыгы бла бардырылганын айтырчады.
Кюч ведомстводан бизге билдиргенлерича, Россеини Жигитлери полковникле Р.Кокшин, А.Корольков, Е.Федотов, В.Шарпатов эмда 1-чи рангы капитан В.Терехов Булунгада,

Огъары Бахсанда бла Огъары Малкъарда чекчи заставалада къонакъда болгъандыла. Ала аскерилени жашау болумлары бла шагырейленнгендила, кыулулук этиуну, Ата журтха кертичиликни юслеринден ушакъла бардырҕандыла.
Ызы бла тубешуу Управленийда андан ары бардырылганды. Россеини Жигитлери анда чекчилени жаш шувѐхлары бла танышхандыла эмда аланы сорууларына жууапла бергендила.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлаҕанды.

Жетишим

Мусукаланы Исмайыл – даражалы чемпионатны алчысы

Солуу кюнде Сербияны ара шахары Белградда Эркин тутушудан дунияны чемпионаты бардырылганды. Анга быйыл россеини эм беларусу спортчулары кыатыштыр онглари болмагъанды. Ол шарт Халкыла аралы олимпиада комитетни санкциялары бла байламлыды. Болсада тыш кыралла ючюн сермешген россеини гѐжефлени уа аллай онглари бар эди.

Алай бла, бир ненча жылны Венгрия ючюн эришген жашыбыз Мусукаланы Исмайыл (65 килограммга дери ауулукъда), чемпионатга кыатышып, доммакъ майдал алганды. Аны ючюн хасаниячы жашха Къазахстанны келечиси Адил Оспанов бла сермеширге тошгенди. Саулай алып айтханда уа, тыш кыралла ючюн эришген россеини спортчула дунияны чемпионатны алты майдалын алгандыла.
Бизни спортчула болмагъанлары себепли, быйылгы чемпионатда америкалы гѐжефле башчылык этгендила дегер боллукъбуз. Команда зачѐтда (198 очко) бла майдал зачѐтда ала алгъа биреуну да жибермегендила.

ТАППАСХАЛАНЫ Аминат.

Фестиваль

Гюлле, кѐрмючле, тепсеуле

Къабарты-Малкъардан, Владикавказдан, Ставропольдан бла Эссентукиден флористлени кыатышыулары бла Нальчикде Келишулюкню майданында ариу байрам – гюллени фестивалы болгъанды. Бу солуу эки кюнню ичинде шахарчыла, къонакыла да майданда гюллени, чыпыланы, тереклени кыатларында суратлаҕа тошгендила, аланы сатып алырҕа да онг болгъанды.
Гюл фестивалы бизде тѐртюнчо керѐ бардырылады, анга кыатышыу хакъсызды, хар флористге энци «юйчюкле» орнатылгъандыла. Жер-жерли предпритияладан продукцияларын «Горзеленхоз», «Декоратив культурала», «Феникс-декор», «Флорамаркет», «Мадина» салон эм башкала келтиргендила. Сабийле ишлеген суратланы кѐрмючю да болгъанды.
Майданда кѐзге дагында гюлленден толугъа акъ кыала уруннганды. Аны атлауучлары, башы да адамладан толугъа эди. Арбазчыгында Искусстволаны Шимал-Кавказ институтуну студентлери Ксения Шолохова бла Софья Клундук, 19-чу ѐмюрню кийимлерин кийип, тепсеп жыйылгъанланы эслерин бургъандыла. Гюл гыллыучалада учарҕа, ариу жасалган телефон юйчюкде бла машинаны кыатында суратха тошерге уа адамлаҕа кезиулерин сакъларҕа окуна тошгенди. Тюрлю-тюрлю тюрсюню журнала тагыылган лабиринтде уа сабийле жыйылгъандыла.

Алай бла, гюллени суйгенле, ариулыкъны излегенле солуу кюнлерин зауукълу этдюргендила.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфийа.

Ыразылыкъ

Болушлукъну мычымай кыурагъандыла

Кырал автоинспекторла терк медицина болушлукъ керек болгъан инсанни саулыкъ сакълау учреждениеҕа ашырҕандыла.
– Адамлаҕа былай сакъ болгъанларыны, кыайгырылуларыны хайырындан жамауатны жанындан право нызамны сакълауучула, власть органлаҕа саулай да ышаныулукъ ѐседи, – дегенди инспекторлаҕа ыразылыкънын билдире, болушлукъ этилген тишируу.
Аны айтханына кѐре, ол 1-чи кыаумну сакъатыды. Быйыл 13 августда аны ренанимобильде Кърым Республикандан Нальчикни саулыкъ сакълау учреждениеларындан бирине келтире болгъандыла. Жол-патруль службаны машинасын кѐроп, ол полициячыладан болушлукъ тилегенди.
Инспекторла полицияны лейтенантлары **Заурбек Шереуев** бла **Алим Шогенов**, мычымай, ренанимобильни ашырууу кыурагъандыла. Нальчик

ге жетгенлей а, саусузу полицияны лейтенантлары **Къойбайланы Алийге** бла **Азамат Биязирова** ышангандыла. Ала терк медицина болушлукъ машинаны жерине дери чырмаусуз барыуун жалчытхандыла.
«Былай адепли, сакъ жашланы юйретгенигиз ючюн сау болушлукъ. Кыыйын жашау болумга тошгенлеге этилген кыайгырылулукъ

право нызамны сакълауучула жамауатны жанындан ышаныулукъну кючлейди», – деп жазганды тишируу КъМР-де ич ишле министр Василий Павловну атына ыразылыкъды.
Ол полициячыла ишчи ышанлары бла бирге миллет тѐрелеге кыаты болгъанлары ючюн а бютюнда ыразылыкънын билдиргенди.
ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаҕанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары эм КъМР-ни Парламентини Аппаратыны келечилери Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Билим беруу, илму эм жаш тѐлюню ишлери жаны бла комитетини председатели **ЕМУЗОВА Нина Гузеровна** аны анасы **ЕМУЗОВА Александра Васильевна** ауушханы бла байламлы уллу бушуу этип кыайгы сѐз бередила.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары эм КъМР-ни Парламентини Аппаратыны келечилери Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кыурау эм ырыскы жалчытыу жаны бла управленийыны алчы специалисти **КИЛОВА Жанна Борисовна** аны анасы **КИЛОВА Нюся Мисосовна** ауушханы бла байламлы уллу бушуу этип кыайгы сѐз бередила.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приемный – 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БѐЛОМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окыучула бла байламлыкыла жортопуу эм жазылыуу – 42-37-94.
Энци корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла кыагыт жюрютмейди.
Къол жазмалаҕа рецензия этилмейди эм ала артка кыайтарылмайдыла.
Газетде басмаланган материалда айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россеи Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууапладыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылган 5–6 бет) кѐнюн алмайды.
Газет Связны, информация технологиялары эмда асламлы коммуникациялары ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзору) Къабарты-Малкъарда управленийында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПН № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмаҕа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Эссентуки ш., Никольский орам, 5а
Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связны федерал Управленийы жууаплады.
Телефонла: 76-01-21
Газетлени розничнаҕа сатыу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер общество жууаплады.
Телефон: 42-69-34
Газет ыйыкыда оч керѐ чыгъады – геюрге, орта, шабат кюнде.

Номерге графикте кѐре 19.00 сагытта кыол салынады.
20.00 сагытта кыол салынганды
ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРЫЛА:
Байсыланы Марзият – дежурный редактор;
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфийа – жууаплы секретарыны орунбасарлары;
Бийчекчуланы Жаннета (1-чи бет), Зезаланы Лида (2-чи бет), Гелаяны Валентина (3-чо бет), Ахматланы Ллоза (4-чо бет) – корректорла.
Тиражы 1474 экз. Заказ № 1883
Багытасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru